Volume III (2017)

E. AYAN, *Anonim Haçlı Tarihi*. İstanbul 2013.
Selenge Yayınları, 184 sayfa. ISBN: 9789758839995

Abdurrahman Onur ÇALIŞIR

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume III: Ocak-Aralık 2017) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni: A. O. Çalışır, *Anonim Haçlı Tarihi*. Yazar: E. Ayan, *Libri* III (2017) 133-136.
DOI: 10.20480/lbr.2017012

Geliş Tarihi: 06.03.2017 | Kabul Tarihi: 15.04.2017
Elektronik Yayın Tarihi: 19.04.2017

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

**E. AYAN, *Anonim Haçlı Tarihi*. İstanbul 2013.
Selenge Yayınları, 184 sayfa. ISBN: 9789758839995**

Abdurrahman Onur ÇALIŞIR*

Haçlı Seferleri, Ortaçağ'ın gördüğü en büyük kitlesel hareketlerden birisidir. Papa II. Urbanus'un 1095 yılında Fransa'nın Clermont kentinde fitilini ateşlediği bu hareket yüzyıllarca çeşitli milletten, dinden ve dilden insanın hayatını derinden etkiledi. Kimi tarihçiler Haçlı Seferleri'ni 15. yüzyılın ortalarına kadar getirirken, kimileri de 17. yüzyıla kadar uzatmaktadırlar. Bu seferlerin başlıca faili olan Batılılar, yaptıkları işin sıradan bir eylem olmadığının farkındaydılar. Bundan dolayıdır ki başladığı ilk günden itibaren Batı'da Haçlı Seferleri konusunda önemli bir literatür meydana geldi. Gerek sefere bizzat katılanlar gerekse de bu sefere şahit olan Batılı Hristiyanlar, kendilerine göre kutsal saydıkları bu hareketi en ince detayına kadar kaydetmek istediler.

İşte bu eserlerden birisi de "*Gesta Francorum Et Aliorum Hierosolymitanorum*" adlı anonim kroniktir. Dilimize "*Anonim Haçlı Tarihi*" adıyla E. Ayan tarafından 2013 yılında kazandırılan kitap; *Ön Söz* (9-14) ve *Sunuş* (15-24) kısımlarıyla başlayıp, *Haçlı Seferi* (25-43), *Gesta'nın Elyazmaları* (44-48), *Haçlılar ve Diğer Kudüs Hacılarının Tarihi* (49-163) ve *Kudüs'ün Kutsal Mekânlarının Tasviri* (164-166) isimli bölümlerle devam etmekte, *Kaynakça* (167-172), *Dizin* (173-181) ve *Haritalar* (182-184) kısımlarıyla tamamlanmaktadır. *Ön Söz*'de (9-14), Batı'nın üstün medeniyet iddiasını ve bunu savaş yoluyla yayma girişiminin Haçlı Seferleri'ne kadar dayandığı belirtilmekte ancak Haçlı kaynakları konusunda Türkiye'de yapılan çalışmaların oldukça yetersiz olduğu vurgulanmaktadır. Yine aynı kısımda, modern Batı siyasetinin

* Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İzmir.
onrcalisir@gmail.com

Doğu dünyasına ilişkin reflekslerinin kökeninin Haçlı Seferleri'nde yer aldığına dikkat çekilmektedir. Dolayısıyla E. Ayan, günümüzü anlama konusunda Haçlı Seferleri'nin -özelde ise bu kroniğin- oldukça yardımcı olacağını iddia etmektedir. Ayan, üzerindeki bazı şüphelere rağmen, kroniğin Birinci Haçlı Seferi'ne katılan ve adı bilinmeyen birisi tarafından yazıldığına inanmaktadır. Adı geçen kısmın sonlarına doğru, kroniğin orijinal dilinin Latince olduğu, 39 bölümden oluştuğu ve 1095 Clermont Konsili ile başlayıp 1099 Askalan Savaşı ile sona erdiği belirtilmiştir. Eser Türkçe'ye çevirilirken, kroniğin Heinrich Hagenmeyer tarafından 1890'da Almanca dipnotlarla zenginleştirdiği yayından ve Rosalind Hill'in 1962'te Latince aslıyla birlikte İngilizce'ye çevirdiği yayından faydalandığı kaydedilmektedir. Ayrıca Hill'in İngilizce çevirisinin Almanca versiyonunun Manfred Hiebl tarafından bir web sitesinde yayınlandığı ve bu çalışmanın da göz önünde bulundurulduğu belirtilmiştir.

Kitabın *Sunuş* (15-24) kısmıyla *Haçlı Seferi* (25-43) ve *Gesta'nın Elyazmaları* (44-48) bölümlerinin Rosalind Hill'in yaptığı çevirinin editörü R. A. B. Mynors tarafından İngilizce çeviri için hazırlanan kısımlar olduğu 77 numaralı dipnotta belirtilmiştir.

Sunuş (15-24) kısmı iki alt başlığa ayrılmıştır: *Eser* (15-18) ve *Yazar* (18-23). *Eser* (15-18) adlı alt kısımda kitabın kronolojik kapsamı yeniden ifade edilerek; ilk 29 faslın yazar Antakya'yı terk etmeden evvel yani Kasım 1098'dan önce kaleme alındığı, son 10 faslın ise Kudüs'te 1101 yılı başlarında yazıldığı belirtilmiştir. Sonrasında kroniğe ilişkin tarihçilerin taşıdığı endişeler kısaca irdelenmiştir. Çeşitli örneklerle 12. yüzyılda yazmış bütün Haçlı tarihçilerinin bu eserden faydalandığı ifade edilerek eserin kıymeti bir kez daha öne çıkarılmıştır. *Yazar* (18-23) alt kısmında ise kroniği kaleme alan kişinin kimliği üzerine bir metin ortaya koyulmuştur. Buna göre kronik yazarı hakkındaki bilgilere ancak eserinden elde edilecek ipuçları ile ulaşılabilir. Buradan hareketle kronik yazarı, sefere Kont Bohemund'un ordusunda iştirak etmiş ve muhtemelen İtalya'nın Apulia kentinden birisidir. Eserinde daha çok savaşlara ve mücadelelere yer vermesi ayrıca İncil'den alıntılar yaparak dindar bir anlatım takip etmesinden bir şövalye-rahip olabileceği izlenimi ortaya çıkmaktadır. Kronik yazarının Müslümanlara ve Doğu Romalılara ilişkin anlatılarından hareketle bu bilgilere kulaktan dolma bir şekilde eriştiği belirtilmektedir.

Haçlı Seferi (25-43) adlı bölümde Birinci Haçlı Seferi'nin öncesinde yaşananlar ve sefer içerisindeki olaylar *Gesta* diye adı kısaltılan kronik bağlamında değerlendirilmiştir. *Gesta'nın Elyazmaları* (44-48) isimli bölümde ise kronik metninin, en eskisi 12. yüzyılda olmak üzere, orijinal eserden istinsah edilen 7 elyazması nüshadan meydana geldiği ifade edilmiştir.

Haçlılar ve Diğer Kudüs Hacılarının Tarihi (49-163) adlı bölüm ise kroniğin çeviri metnini ihtiva etmektedir. İlk 11 fasılda şu konular işlenmiştir: Papa II. Urbanus'un Clermont'ta yaptığı Birinci Haçlı Seferi'ni başlatan konuşma, Keşiş Pierre önderliğindeki ordunun akıbeti, sefere katılan ünlü kontların İstanbul'a kadar yaptığı yolculukları, Kont Bohemund'un İstanbul'a olan yolculuğunun ayrıntılı tasviri, Haçlı liderlerinin İstanbul'da Doğu Roma imparatoru I. Aleksios'a vassallık yemini etmeleri, Haçlı ordusunun yardımıyla İznik'in Türkiye Selçuklu Devleti'nden Bizans Devleti'ne geçmesi, Haçlı ordusu ile Türkiye Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan arasında cereyan eden 1097 yılındaki Dorileon Muharebesi, ana ordudan ayrılan Kont Baudouin ve Tankred'in Çukurova'ya düzenledikleri sefer ve Haçlı ordusunun Antakya önlerine vasil olması. 12. fasıldan 33. fasıla kadar olan kısımda ise şu konular yer almaktadır: Antakya'nın kuşatılmaya başlanması, uzun süren kuşatma boyunca yaşanan sıkıntılar, bazı asillerin ve askerlerin firar etmeleri, Kont Bohemund'un içeriden birisi ile anlaşıp Haçlıların iç kale hariç şehri ele geçirmesi, Haçlıların Antakya'da Musul Emiri Kürboğa tarafından kuşatılması, Kutsal Mızrak'ın bulunması, Kürboğa ve ordusunun mağlup edilmesi, Antakya'da çıkan salgın hastalık, Antakya'nın hâkimiyeti konusunda Haçlılar arasında yaşanan münakaşalar ve Antakya şehrinin tasviri. 33. fasıldan 39. Fasıla kadar olan bölümde ise Haçlıların Toulouse Kontu Raymond önderliğinde güneye, Kudüs'e kadar olan yolculukları, Kudüs'ü ele geçişleri ve Dük Godefroï'nin şehrin hâkimi seçilmesi anlatılmaktadır. 39. fasılda ise Fatimilere karşı Godefroï önderliğinde Haçlıların kazandığı Askalan Savaşı yer almaktadır. Kroniğin sonuna ise sonradan *Kudüs'ün Kutsal Mekânlarının Tasviri* (164-166) adlı bir bölüm eklenmiştir. Kitabı hazırlayan E. Ayan eserin *Haritalar* (182-184) kısmına bir resim ve üç harita eklemiştir. Resim Kudüs'ün Ortaçağ'da yapılmış bir çizimidir. Haritalar ise Haçlıların İstanbul'dan Antakya'ya kadar izlediği yolu, 1098 Antakyası'nın krokisini ve Haçlıların Antakya-Kudüs arasında izledikleri istikameti belirtmektedir.

Sonuç olarak, Birinci Haçlı Seferi'ne ilişkin görgü tanıklarından birisi tarafından kaleme alınan bu kronik şüphe götürmeyecek derecede kıymeti

haizdir. Eksikliklerine ve hatalarına rağmen döneme ilişkin diğer kaynaklarla karşılaştırarak kullanıldığı taktirde çok önemli ve orijinal bilgiler barındırmaktadır. Eser gerek Ortaçağ alanında gerekse Haçlı Seferleri konusunda çalışacak akademisyenler, öğrenciler ve okuyucular için eşsiz bir içerik sunmaktadır. Siyasi ve askeri tarihe ilişkin bilgilerin yanı sıra 12. yüzyılda Batılı birisinin “öteki” kavramını ve bakış açısını sunan ifadelerin yer alması nedeniyle pek çok yönden göz ardı edilmemesi gereken bir metindir.